

२०२५मध्ये विज्ञानाला आकार देणाऱ्या दहा व्यक्ती

लवकरच २०२५ साल संपून नवीन वर्ष सुरू होईल. वैज्ञानिकांचे गेल्या वर्षभरातील काम पाहून नेचर नावाच्या प्रतिष्ठित वैज्ञानिक मासिकात पहिल्या १० कामांची माहिती देणारा लेख आला आहे. 'Nature's 10 in 2025'. त्याबद्दलची माहिती zmescience.com नावाच्या वेबसाईटवर बघण्यात आली.

या पहिल्या दहा कामांपैकी सहा कामे आरोग्य क्षेत्रातली म्हणता येतील... त्यातही तीन कामे जनआरोग्य संदर्भातली. एक काम आहे चिलेमधल्या प्रचंड टेलिस्कोपच्या उभारणीचे, त्यातून भविष्यात ब्रम्हांडाचे त्रिमितीय (3D) चित्र दृष्टीपथात येणार आहे. एक आहे पाताळाच्या दऱ्यांमध्ये लपलेल्या अंधारात ऊर्जा निर्मिती करणाऱ्या सूक्ष्मजीवांबद्दल त्यांना प्रकाशही लागत नाही आणि प्राणवायूही.

सुसान मोनारेझ - सार्वजनिक
आरोग्याच्या रक्षक
(स्रोत : विकीपेडिया)

यातल्या चार कामांमध्ये संशोधकांचा लढाऊपणा अधिकच महत्त्वाचा ठरला आहे.

पहिले नाव आहे सुसान मोनारेझ. अमेरिकेच्या CDC (Center for Disease Control)च्या प्रमुख म्हणून काम करताना ज्या

लसींना मान्यता द्यायची होती, त्यात फेरफार करण्यासाठी आणि त्यात बाधा ठरणाऱ्या वैज्ञानिकांना काढून टाकण्यासाठी त्यांच्यावर प्रचंड राजकीय दबाव होता. त्यांनी जेव्हा तसे केले नाही, तेव्हा त्यांनाच काढून टाकले गेले. आणि मग त्यांच्यासह इतर अनेक ज्येष्ठ वैज्ञानिकांनी राजीनाम्याची झड लावली. तर थोडक्यात वैज्ञानिक सत्याची बाजू लावून धरणे हेही वैज्ञानिकांचे कामच असते.

आणखी एक नाव आहे मात्सोसो. १९० देशात एक महत्त्वाचा जागतिक करार यांनी घडवून आणला. पुन्हा जर जगात एखादी महासाथ येत आहे असे दिसले, तर सर्व जनतेला उपलब्ध लसी- औषधे यांचा पुरवठा व्हावा म्हणून सर्व देशांनी २० टक्के लसी-औषधे WHO कडे सुपूर्द करावीत असे ठरले. वितरणासाठीचा आराखडादेखील तयार आहे.

आणखी एक संशोधन विलक्षण आहे. “डेंग्यूला तोंड देण्यासाठी आमचेच डास वापरा” अशी जाहिरात यांना करता येईल. यांनी नव्या डासांच्या उत्पत्तीसाठी विशिष्ट सूक्ष्मजीव वापरले आहेत. त्या डासांची फौज ज्या शहरांमध्ये वापरली, तिथे डेंग्यूचे प्रमाण ८९ टक्क्याने कमी झाले!

Wolbachia जीवाणुनी संक्रमित अशा एडिस एजीप्ती (*Aedes aegypti*) प्रजातीच्या डासांची पैदास करणारा ब्राझील येथील कारखाना. यामुळे या डासांमध्ये डेंग्यूच्या विषाणूविरुद्ध प्रतिकारशक्ती तयार होते. जिथे डेंग्यूची साथ आहे, तिथे हे डास सोडले जातात आणि ते साध्या एडिस एजीप्ती डासांची जागा घेतात.

<https://www.worldmosquitoprogram.org/news-stories/brazil-opens-worlds-largest-mosquito-biofactory>

या दहामध्ये एका भारतीय संशोधकाचेदेखील नाव आहे. अचल अगरवाल. हे गणिती

भारतातील संशोधनावर लक्ष
ठेवणारी **India Research
Watch** (<https://irw.co.in/>)
ही वेबसाईट

आहेत. त्यांनी भारतीय विद्यापीठांमध्ये सादर केल्या जाणाऱ्या संशोधनात - निबंधात होणाऱ्या कॉपीपेस्ट चोऱ्यांबद्दल संशोधन केले. पण त्याकडे कुणी लक्षच देईना. मग त्यांनी नोकरी सोडून [India Research Watch](https://irw.co.in/) ही वेबसाईट सुरू केली, आणि आपले काम चालू ठेवले. शेवटी ऑगस्ट २५मध्ये विद्यापीठांची श्रेणी ठरवताना अशा चोऱ्यांवर दंड लागू करण्याचा निर्णय झाला.

एकूण काय, तर आपली विज्ञानाबद्दलची समजूत वाढवणारी ही यादी आहे. हा लेख मुळातूनच जरूर वाचा आणि या अफलातून संशोधनांबद्दल जाणून घ्या. लेखाची लिंक :

<https://www.zmescience.com/science/ten-people-who-shaped-science-in-2025/>

§§§

लेखक : नीलिमा सहस्रबुद्धे, शैक्षणिक संदर्भ संपादक गटात सहभागी.

इ-मेल : neelimasahasrbuddhe@gmail.com

(कळीचे शब्द : २०२५ मधील विज्ञान, Science in 2025)